

EDUSKUNNAN SIVISTYSVALIOKUNNALLE

Kopioisto ry:n lausunto Hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi tekijänoikeuslain muuttamisesta (HE 92/2018 vp)

+ + +

Kiitän mahdollisuudesta lausua asiasta.

On perusteltua, että kirjallisuuden saavutettavuutta näkövammaisille ja muille lukemisesteisille edistetään lainsäädännöllisin keinoin. Teosten saattamista sokeiden, heikkonäköisten tai muulla tavoin lukemisesteisten hyväksi koskevaa lakiehdotusta tulee kuitenkin korjata seuraavasti:

Korvausoikeus

Valtion tulisi maksaa korvaus rajoituksen perusteella toteutettavasta teosten käytöstä kaikilta osin. Lukemisestedirektiivin johdantokappaleen mukaan maksuja ei saa vaatia edunsaajahenkilöiltä, mutta muutoin direktiivi ei korvauksia rajoita, kunhan sen tavoitteet toteutuvat. Kun julkinen valta parantaa tekijänoikeuden rajoituksen avulla palveluita lukemisesteisille, se samalla rajoittaa oikeudenhaltijoiden omaisuudensuojaa ja elinkeinovapautta. Tällaisessa tilanteessa korvaus on vähintäänkin perusteltu.

Lukemisesteisille valmistettuja teosten kappaleita käyttävien henkilöiden määrät ovat kasvaneet, kun suuret ikäluokat ovat ikääntyneet ja tulleet näköesteisille tarkoitettujen palvelujen piiriin. Jatkossa rajoituksen nojalla valmistetut teoskappaleet voivat liikkua myös rajojen yli ja hyödyttää muissa Euroopan unionin jäsenvaltioissa asuvia lukemisesteisiä. On selvää, että lakiehdotus puuttuu merkittävästi oikeudenhaltijoiden oikeuksiin.

→ Korvausoikeus tulee ulottaa koskemaan kaikkea direktiivin alaista, rajoituksen nojalla toteutettavaa käyttöä. Korvaus tulee suorittaa valtion varoista.

Verkossa toimivat äänikirjapalvelut

Nykyisen lain mukaan teoksen tekijällä on oikeus saada näkövammaiselle tarkoitettun äänikirjan valmistamisesta korvaus kappaleen valmistaneelta laitokselta, jos äänikirjan kappale jää pysyvästi näkövammaisen haltuun. Lakiehdotus ei esitä tähän muutosta. Verkossa toteutettavasta äänikirjapalvelusta ei korvausoikeutta ole eikä sellaista ehdoteta. Kun kustantajien tarjoamat verkossa toimivat äänikirjapalvelut ovat olleet voimakkaasti kasvava teosten levityksen muoto, on vaikea nähdä perustetta sille, että rajoituksen perusteella tarjottava vastaava palvelu olisi kokonaan korvaukseton.

→ Ei ole perustetta jättää verkossa toimivaa äänikirjapalvelua kokonaan korvausoikeuden ulkopuolelle.

Hyväksymismenettely

Äänikirjoja valmistavia laitoksia ei ehdotuksen mukaan enää nimettäisi valtioneuvoston asetuksella. Lakiehdotuksen mukaan etukäteisvalvonnasta luovuttaisiin. Kun kyseisiä yhteisöjä ei enää erikseen nimetä, on selvää, että toiminta laajenee. Samalla kuitenkin viranomaiskontrolli on oleellisesti heikentynyt. Yleisiä kirjastoja, yliopistoja ja muita oppilaitoksia ja niiden kirjastoja on Suomessa yhteensä satoja. Tilanne on oikeudenhaltijoiden kannalta kohtuuton. Laissa tulee säätää hyväksymismenettelyä, jolla varmistetaan, että rajoituksen nojalla toimivat yhteisöt toimivat lain ja edellä mainittujen velvoitteiden mukaisesti.

→ Laissa tulee säätää hyväksymismenettelyä, joka jokaisen yhteisön tulisi läpäistä, jotta se voi harjoittaa toimintaa rajoituksen nojalla.

Valtuutettujen yhteisöjen velvoitteet

VIP-direktiivin mukaan valtuutettujen yhteisöjen, jotka harjoittavat saavutettavassa muodossa olevien kappaleiden levitystä, on noudatettava tiettyjä velvoitteita. Lakiehdotuksen mukaan valtuutettujen yhteisöjen velvoitteet koskisivat vain sellaisia yhteisöjä, jotka tarjoavat saavutettavassa muodossa olevia kappaleita sisämarkkinoilla. Velvoitteet eivät näin ollen koskisi kaikkia yhteisöjä, jotka toimivat rajoituksen nojalla. Tätä ei voi pitää kohtuullisena oikeudenhaltijoiden kannalta.

→ Velvoitteet tulee ulottaa koskemaan kaikkia yhteisöjä, jotka toimivat rajoitussäännöksen nojalla.

Teoskappaleet

Tekijänoikeuslakiin tulee lisätä maininta, että rajoitusten nojalla valmistettujen teoskappaleiden tulee pysyä direktiivin ja lain tarkoittamassa henkilöpiirissä, eikä niitä saa levittää muille henkilöille.

→ Valtuutetut yhteisöt tulee velvoittaa huolehtimaan siitä, että teoskappaleet pysyvät vain lain tarkoittamassa henkilöpiirissä. Viranomaisen tulee valvoa valtuutettujen yhteisöjen toimintaa.

Valtuutettujen yhteisöjen valvonta

Lakiehdotus kannustaa oikeudenhaltijoita ja valtuutettuja yhteisöjä hyviin käytäntöihin direktiivin tavoitteiden toteutumiseksi. Valtuutettujen yhteisöjen toiminnan valvonta ei kuitenkaan voi olla yksin tai edes ensisijaisesti oikeudenhaltijoiden vastuulla. Tämä on erityisen tärkeää siksi, että VIP-direktiivi sallii myös rajat ylittävän teosten käytön. Rajoituksen nojalla tapahtuvaa teosten käyttöä toteuttavien organisaatioiden on seurattava teosten käyttöä ja toimitettava siitä kunnollinen käyttödata järjestelmän toimivuuden arvioimiseksi. Valvontaan ja järjestelmän toimivuuden arviointiin on nimettävä viranomaistaho.

→ Valtuutettujen yhteisöjen valvontaan rajoituksen nojalla tapahtuvan teosten käytön osalta on nimettävä viranomainen.

Kolmen kohdan testi

Direktiivin voimaansaattamisessa tulee ottaa huomioon ns. kolmen kohdan testi. Sen mukaan tekijänoikeuden rajoituksia saa säätää vain erityistapauksissa, jotka eivät ole ristiriidassa teoksen tavanomaisen käytön kanssa eivätkä kohtuuttomasti haittaa oikeudenhaltijoiden oikeuksien toteutumista. Teosten saavutettavuutta voidaan tekijänoikeuden rajoitusten kautta edistää vain niin, että teosten käyttäjien ja oikeudenhaltijoiden oikeudet ovat tasapainossa ja rajoitukset ovat kolmen kohdan testin mukaisia.

Helsingissä syyskuun 11. päivänä 2018
Kopioisto ry

Valtteri Niiranen
toimitusjohtaja

Kopioisto ry on tekijöitä, esittäviä taiteilijoita ja kustantajia edustava tekijänoikeusjärjestö. Kopioisto edustaa erillisillä valtakirjoilla yli 50.000 kotimaista oikeudenomistajaa sekä vastavuoroisuussopimusten perusteella ulkomaisia oikeudenomistajia. Kopioisto edistää ja valvoo tekijänoikeuslainsäädännön tarkoittamien oikeuksien haltijoiden yhteistä etua oikeuksien käyttöä koskevissa asioissa. Kopioiston tehtäviin kuuluu muun muassa myöntää käyttöluvia valokopiointiin, teosten digitaaliseen kopiointiin ja välittämiseen oppilaitoksissa ja tieteellisessä tutkimuksessa, opetustallennukseen sekä radio- ja televisio-ohjelmien edelleen lähettämiseen kaapeliverkossa ja yhteisantennijärjestelmissä.

Lisätietoja: Valtteri Niiranen, 0400 245 008 ja valtteri.niiranen@kopiosto.fi